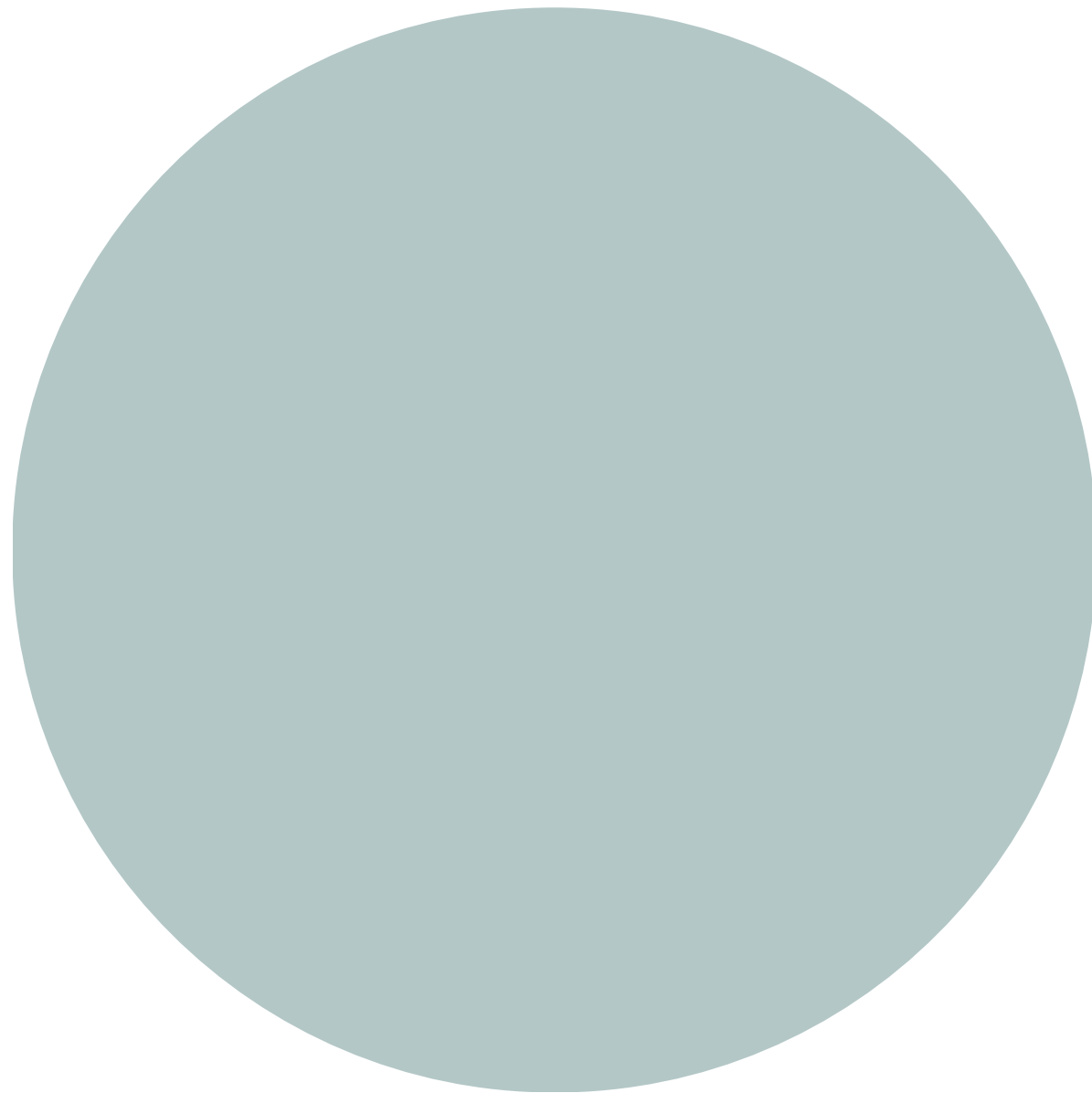

MAR - C1017 Maisema ja alueiden käyttö
Nurmeksen taajama-alueiden maisemallinen kehittäminen
Pinja Lindholm & Veikka Väinämö
Syksy 2021

Sisältö

Johdanto 3

Miljöötyypitys ja alueen ominaispiirteet 4

Miljöötyypityksestä

Miljöötyypitys

Korttelikaavio ja leikkaus

SWOT-analyysi

Konsepti ja kehittämissuunnitelma 9

Konsepti

Kaavio

Kehittämissuunnitelma

Kehittämissuunnitelman selostus

Kohdesuunnitelma: Nurmeksen satama ja Pielisen rantapuisto 13

Kohdesuunnitelmasta

Kohdesuunnitelmakartta

Sataman tori: tarkennus

Pielisen rantapuisto: tarkennus

Maisemanhoito-ohje

Lähteet 22

Johdanto

Tämä raportti esittelee Aalto-yliopiston maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelmaan kuuluvan kurssin Maisema ja alueiden käyttö-kurssin työvaiheet. Harjoitustyön ideana on tutkia eri maankäyttömahdollisuuksia kulttuuri- ja matkailumaisemassa. Selvitys- ja suunnittelutyön tuloksena on yleiskaavamainen kehittämissuunnitelma, joka käsittelee Nurmeksen Kauppalan alueen maisemaa ja rakentamista.

Ensimmäisessä työvaiheessa koko kurssi laati yhteisesti maisemaselvityksen Nurmeksen kaupungin alueelta, keskittyen Valtimon pitäjän ja Nurmeksen keskustaajaman seutuihin. Selvitystyö suoritettiin käyttäen kartta- ja kirjallisuusaineistoa. Maisemaselvityksestä kurssi laati erillisen raportin. Kurssin yhteydessä osallistuttiin maastokäynnille Nurmekseen, jonka pohjalta suunnitelmia täydennettiin ja tarkennettiin. Nurmeksen matkan aikana järjestimme myös asukastilaisuuden, jotta saisimme työprosessiin osallistavalla tavalla myös Nurmeksen asukkaiden näkökulman paikalliseen maisemaan ja kulttuuritoimintaan.

Tavoitteenamme harjoitustyön kannalta on ymmärtää paikallisen maiseman arvoja ja kulttuuriympäristöä, sekä tietyin maisemanhoidollisin lisäyksin tarttua paikan henkeen ja nostaa Nurmeksen tunnelmallisen miljöön kokemuksellisuutta.

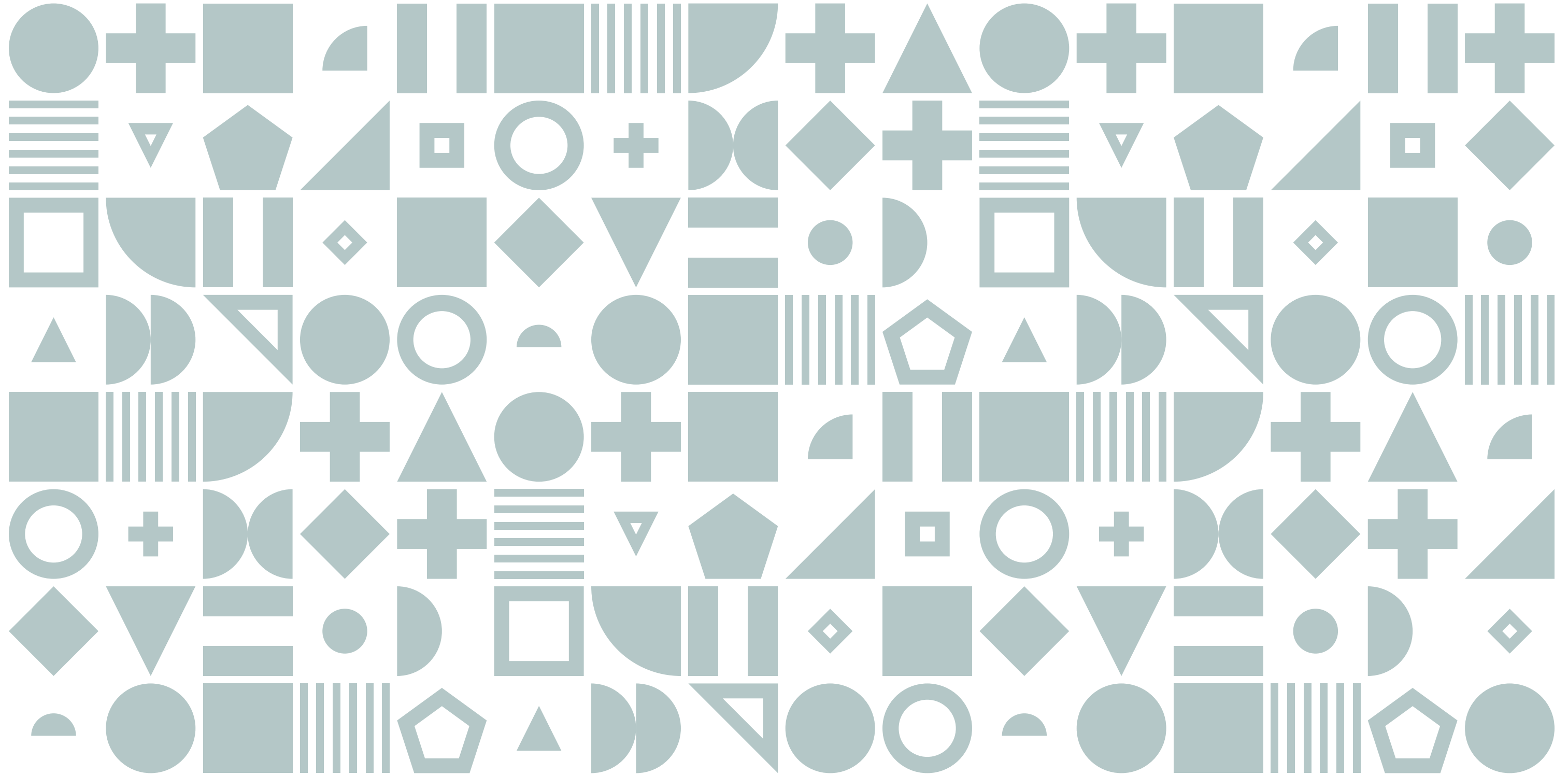
Espoossa 26.11.2021

Pinja Lindholm ja Veikka Väinämö

Kuva: Veikka Väinämö

Miljöötyypitys ja alueen ominaispiirteet

Miljöötyypityksestä

Miljöötyypityksen avulla tunnistetaan ja määritellään ne maiseman tekijät, joista maisema koostuu. Tunnistetaan tekijät, joilla alueet erottuvat toisistaan, löydetään maiseman ominaisuuksia ja kuvaillaan niitä.

Miljöötyypitys Nurmeksesta ja ympäröivistä alueista tehtiin maastokäyntiä sekä maisemaselvityksen tuloksia analysoiden sekä karttatyökentelyn avulla. Eriteltiin maiseman piirteiltä toisistaan eroavat alueet, jotta saisimme paremman kuvan, minkälaisia miljööttyyppejä Nurmeksessa on. Teimme koko selvittelyalueesta karttaesityksen, jossa pääpiirteittäin esitämme alueen eri miljööttyypit. Lisäksi laadimme leikkauksia, jotka hahmottavat harjun päällä olevaa kaupunkirakennetta.

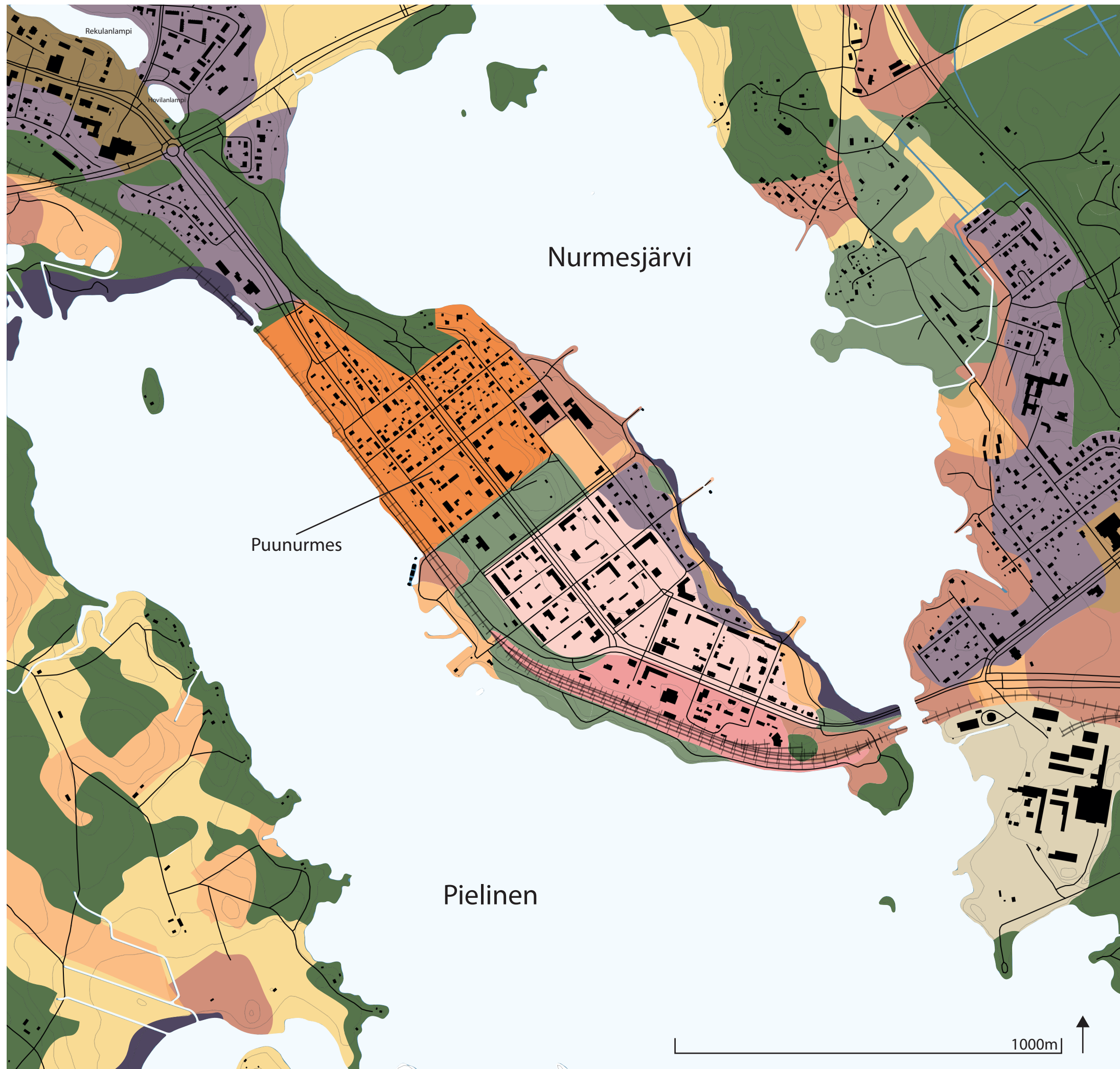
Kauppalan alueella Puu-Nurmes on merkittävä miljöön muodostaja. Myös keskusta-alue ja rata-alue erottuvat selvästi tiiviimpinä rakennettuina ympäristöinä. Kasvillisuus ja puusto on Kauppalan alueella melko tiheää havupuupainotteista sekametsää. Rannassa maisema on avoimempaa ja kasvillisuus koostuu matalasta rantakasvillisuudesta. Pörökyvän alueella on myös tiiviimpää rakennettua ympäristöä. Liikekeskusta ja asuinalueita ympäröivät kuitenkin pellot ja melko tiheät metsiköt. Selvitysalueen lounaisosassa maiseman muodostaa perinteiset avoimet peltomaisemat, metsikköalueet, niityt ja hakkuualueet. Itäkaupungin seudulla ja sen lähistöllä olevat asuinalueet, puoliavoimet ranta-alueet sekä teollisuusalue muodostavat maiseman.

SWOT-analyysi

Nelikenttäanalyysin (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) tavoitteena on hahmottaa selvitysalueen (Kauppala) jatkosuunnittelun kannalta oleellisia havaintoja muun muassa maiseman vetovoimatekijöiden, heikkouksien ja kehittymismahdollisuuksien suhteen.

Kuva: Veikka Väinämö

Nurmes miljötyypitys 1:10 000

Avoin tila

Maastosta erottuvat avoimet alueet, kuten niityt ja hakkuualueet

Puoliavoin tila

Maastossa osittain avoimia tiloja, osittain suojaisampaa kasvillisuutta tai rakennuskantaa

Metsikköalue

Havupuupainotteinen sekametsä

Tiheä metsikköalue

Tiheää, korkeampaa puukasvillisuutta

Matala rantakasvillisuus

Ruovikkoalueet rannan läheisyydessä

Pelto

Maanviljelyyn tarkoitetut suuret avoimet alueet

Puunurmes

Historiallisesti arvokas ja asemakaavaltaan suojeltu kohde. Yksi Suomen parhaiten säilyneistä puutaloalueista

Keskusta-alue

Alueella eri vuosikymmeniltä pientaloja, kerrostaloja ja palvelurakennuksia

Rata-alue

Rautatieaseman ympäristö

Asuinalue

Alueen rakkennuskantaan kuuluvat rakennukset ja niiden pihapiirit. Pääasiassa pientaloja ja matalaa rakennuskantaa.

Teollisuusalue

Nurmeksen saha-alue kartan kaakkoisreunalla

Liikekeskus

Alueella päivittäistavarakauppoja ja parkkitilaa

Vesi

Alue sijoittuu kahden suurimman järven, Pielisen ja Nurmesjärven väliin. Alueella pienempiä lampia ovat Rekulanlampi ja Hovilanlampi.

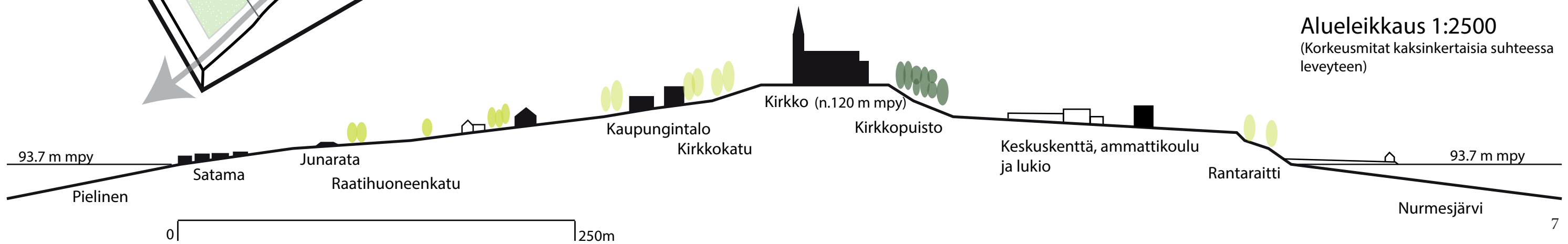
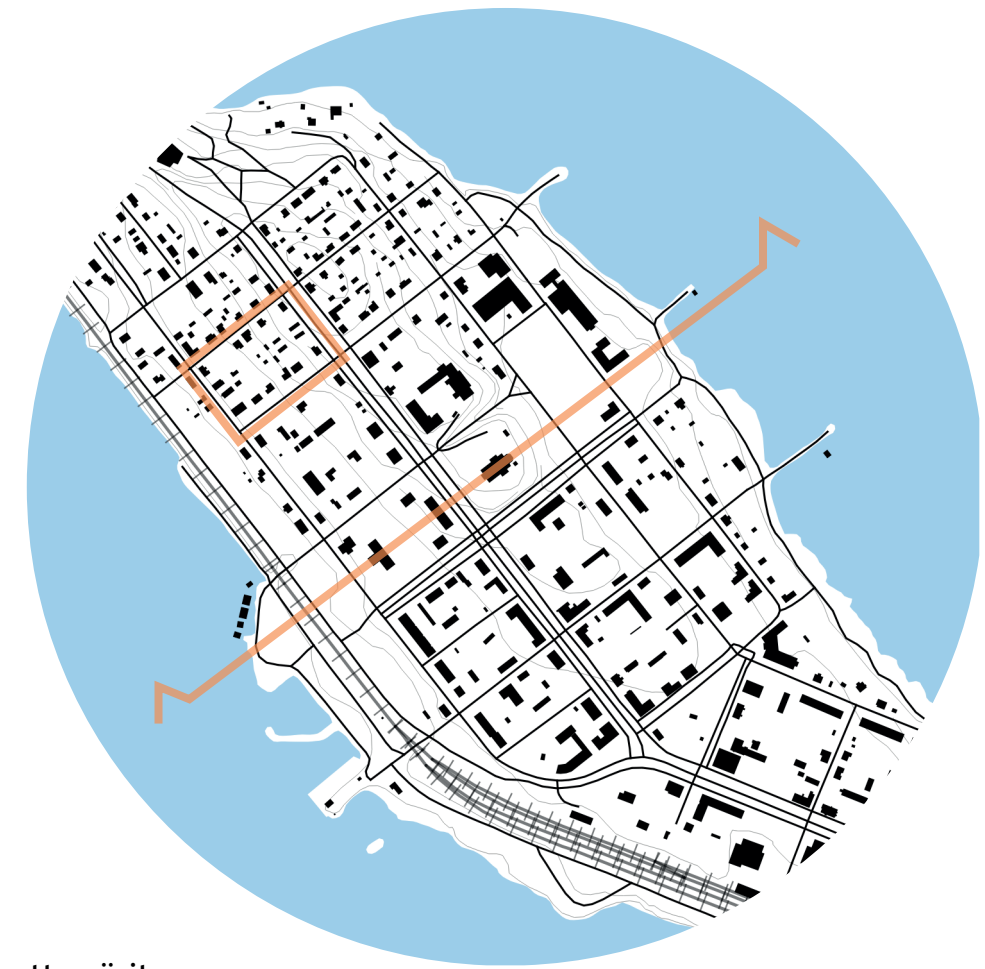
Korttelikaavio, Puu-Nurmes

Puu-Nurmeksen korttelirakenne noudattelee ruutukaavaa, joka tarkoittaa paikoin melko jyrkkiä katutiloja. Kortteileita rajaa kadut, joiden kautta käydään tonteille.

Pihapiiriin kuuluu yleensä päärakennuksen lisäksi pienempiä ulkorakennuksia, kuten autotalleja ja varastoja.

Rakennukset ovat asemoitu siten, että asuinrakennukset ovat lähimpänä katuja ja piharakennukset korttelin keskellä kulkevan aidatun **palosolan** reunoilla.

Yhtenäistä puutalokokonaisuutta värittää myös yksityispihojen ja palosolien monikerroksellinen **kasvillisuus**.

- Vanhan kauppalan harjun laelta ja rinteiltä pitkät näkymät Pieliselle
- Vaara-Karjalan kumpuileva maisema
- Yhtenäinen ja arvokas puutalomiljö
- Aktiivinen asukastoiminta
- Matkailupalvelut ja kohteet kunnan alueella
- Uudistettu Nurmes-talo

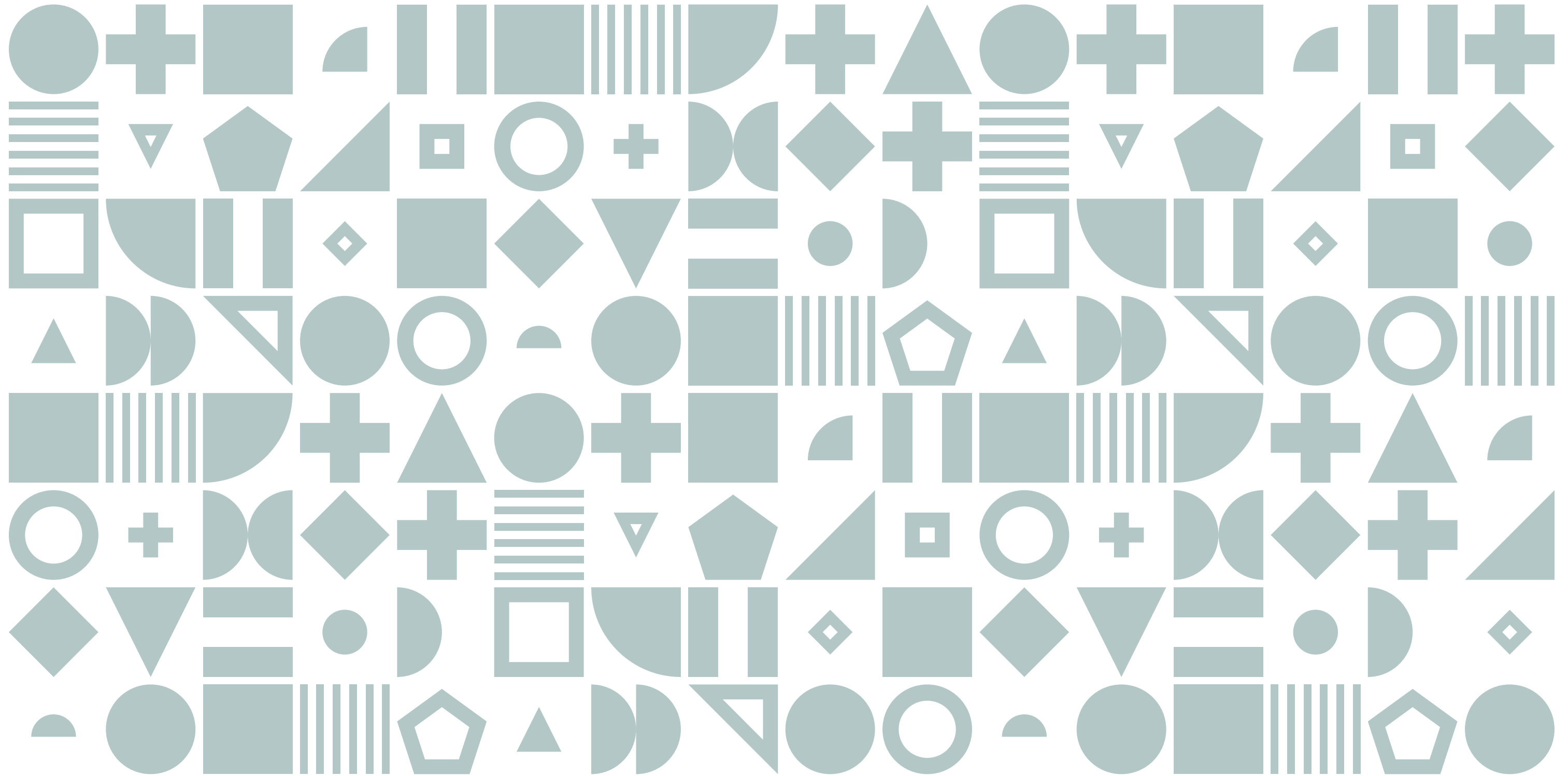
- Vanhojen rakennusten tyhjät liiketilat
- "kaksi keskustaa"/ palveluiden hajaantuminen eri puolille keskustajamaa
- Pienen kunnan palveluiden määrä
- Junarata rajoittaa Pielisen rannan käyttöä ulkoilureitistöä ajatellen

S W
O T

- Kotimaan matkailun kasvu viime vuosina
- Rantaraitti ja satama kehityskohteena, järvimaiseman haltuunotto
- Viheralueiden kehittäminen, palosolat ja puistot
- Pielisen vesiyhteydet

- Laskeva väkiluku
- Ikääntyvän rakennuskannan tuovat ongelmat
- Satunnainen tulvariski Pielisen rannoilla
- Metsäteollisuuden vaikutukset maisemaan

Konsepti ja kehittämis- suunnitelma

Konseptin tavoite pähkinäkuoressa

Suunnitellaan Nurmeksesta viihtyisä ja toimelias kaupunki, jossa kaunis järvimaisema on käden ulottuvilla. Hyödynnetään maisemaa matkailumielessä ja ohjataan ihmisiä ympäröiviltä alueilta perinteikkääseen kulttuurimiljööseen, samalla ottaen huomioon paikallisten arvostamat paikat. Tavoitteena on kodikas ja valovoimainen kaupunki, josta nauttivat sekä lähempää että kauempaa tulleet.

Tämän työvaiheen tavoitteena oli laatia miljöötyypityksen pohjalta maiseman ominaispiirteet huomioiva alueen kehittämissuunnitelma sekä konsepti jatkosuunnittelua, eli kohdesuunnitelmaa varten. Kehittämissuunnitelman tarkoituksena on ohjata selvitysalueen, eli Kauppalan seudun, maankäyttöä ja maisemanhoitoa.

Suunnitelmamme konseptissa halusimme keskittyä Nurmeksen maiseman tuomiin matkailuun liittyviin arvoihin. Erityisesti meitä kiinnosti Kauppalan harjun ranta-alueet, satama ja rantaraitti, koska niiden maisema-arvot liittyvät juuri siihen arvokkaaseen järvi- ja vaaramaisemakokonaisuuteen, joka korostuu etenkin Pielisen rannalla: laajat esteettömät näkymät Pielisen selälle ja kohti polveilevaa Vaara-Karjalaa on kaupungin ehdoton valttikortti matkailua ajatellen. Siksi haluamme jatkokehittää rantareitistöä ja satamaa, jotta tälle maisemalle ja sen kokemiselle olisi sen arvoiset toiminnalliset puitteet.

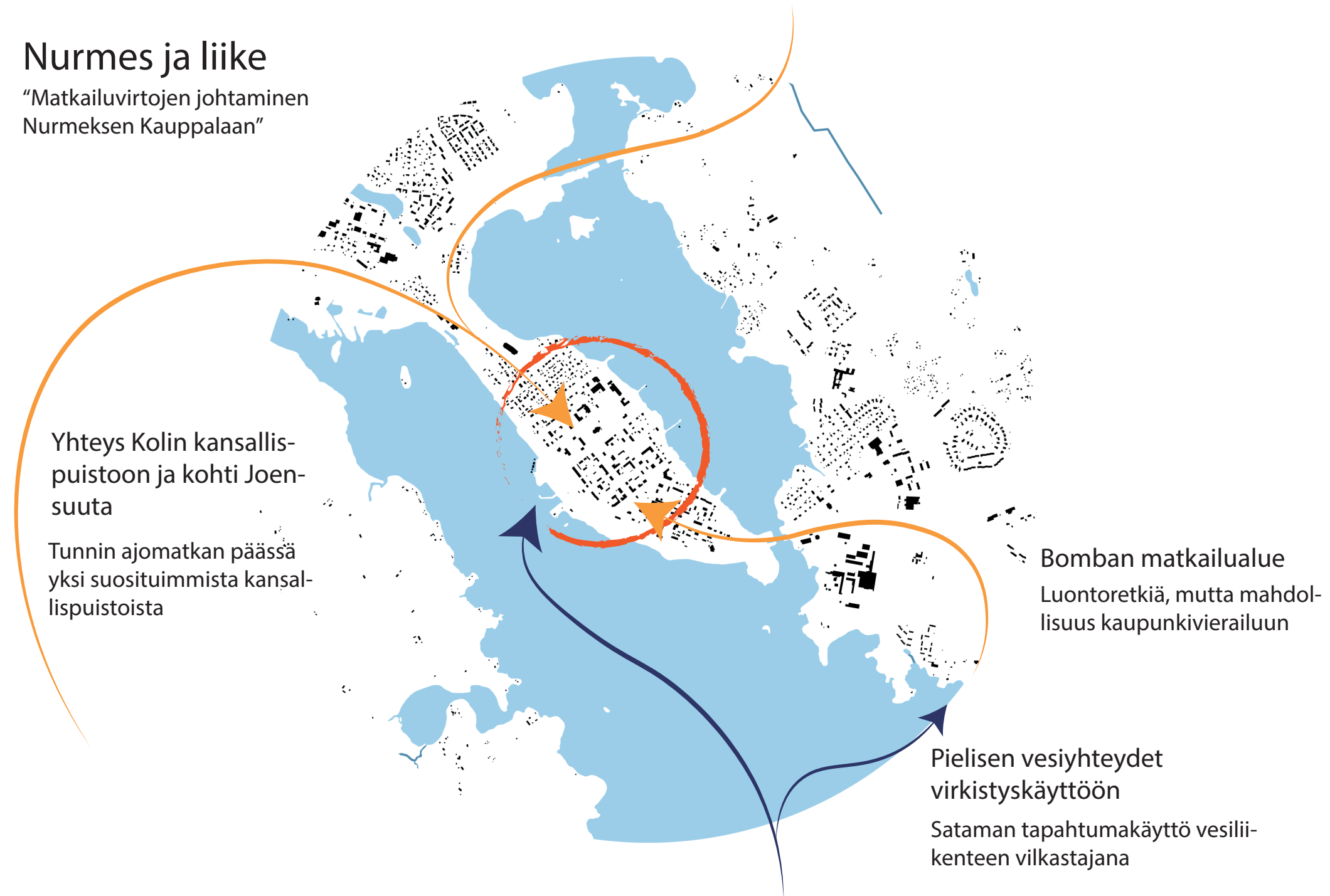
Laitetaan siis maisema kuntoon!

Konseptin logo: järvien ja valon kaupunki

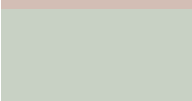
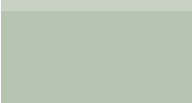
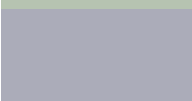
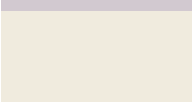
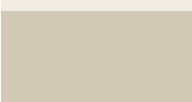
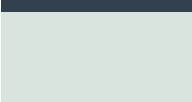
Nurmes ja liike

“Matkailuvirtojen johtaminen
Nurmeksen Kauppalaan”

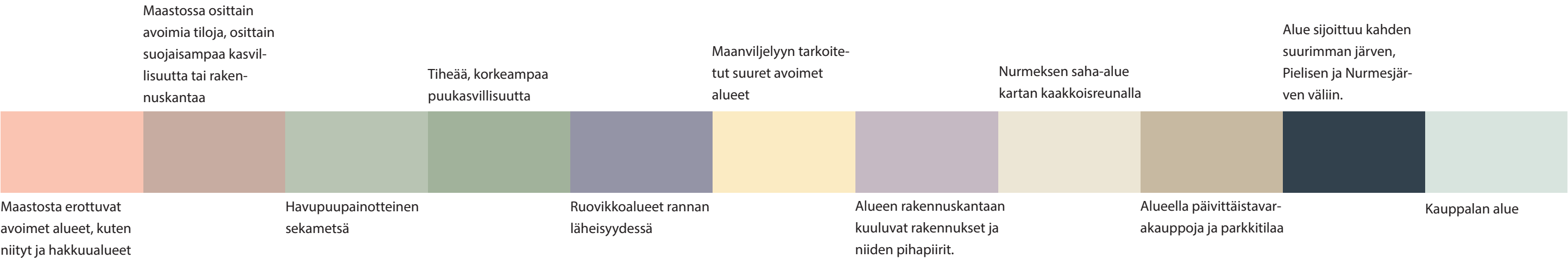

Nurmes kehittämissuunnitelma 1:10 000

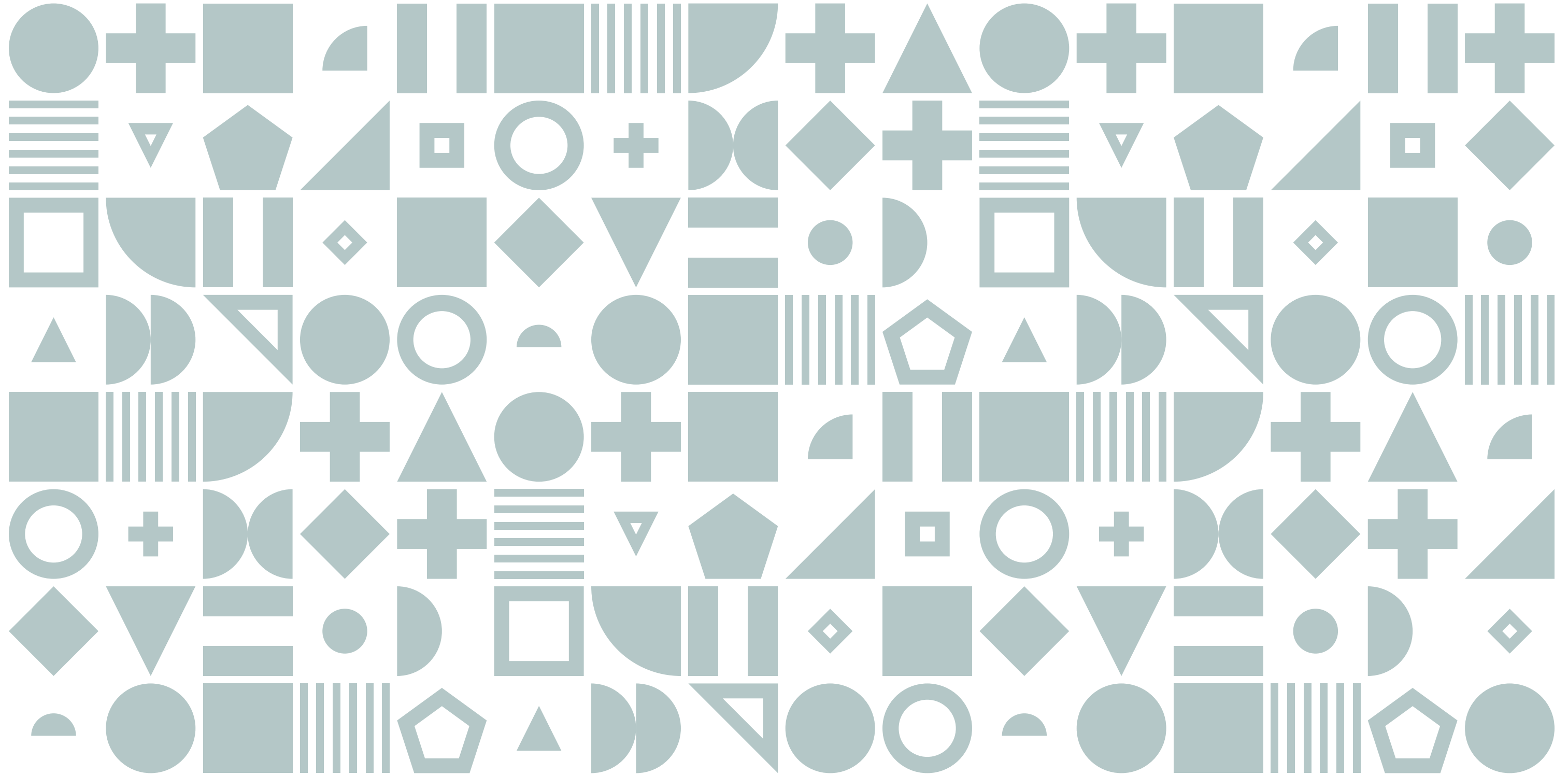
	1. Mikonniemestä liikunnallinen viheralue
	2. Pielisen rantapuisto
	3. Nurmeksen satama
	4. Lönnrotin puisto
	5. Puu-nurmes
	6. Viheryhteys
	7. Pyörätiet
	8. Palosolat
	9. Rantaraitti
	10. Säilytettävä avoin tila
	11. Säilytettävä puoliavoin tila
	12. Säilytettävä metsikköalue
	13. Säilytettävä tiheä metsikköalue
	14. Säilytettävä matala rantakasvillisuus
	15. Säilytettävä pelto
	16. Säilytettävä asuinalue
	17. Säilytettävä teollisuusalue
	18. Säilytettävä liikekeskus
	19. Vesistö
	20. Säilytettävä kaupunkiympäristö

Kehittämissuunnitelman selostus

1. Mikonniemestä liikunnallinen viheralue
Kehitetään reitistöä ja liikkumisen mahdollisuuksia alueella, sekä kiinnitetään huomiota puiston metsän ja maiseman säilymiseen. Yhdistetään Mikonniemi luonnolliseksi osaksi rantaraittia ja rantapuistoa, sekä satamaa
2. Pielisen rantapuisto
Säilytetään ja kunnostetaan Pielisen rannalla olevaa hiekkarantaa, sekä lisätään puistoalueelle kasvillisuutta. Jäsennellään alueen viherrakenne järkevämmin, tuulisuus huomioon ottaen.
3. Nurmeksen satama
Luodaan alueesta viihtyisämpi mm. valaistuksen, oleskelualueiden sekä selkeämmän reitityksen avulla.
4. Lönnrotin puisto
Kohennetaan reitistöä valaistuksen avulla, säilyttäen ja korostaen mäntymetsän rakennetta. Yhdistetään Nurmესjärven ranta paremmin Lönnrotin puistoon, sekä Nurmес-talolle.
5. Puu-Nurmes
Hyödynnetään jo olemassa olevia viher- ja jalankulkuyhteyksiä, ja kehitetään niitä mm. valaistuksen avulla lähestyttävimmiksi. Tehdään ympärillä olevat reitit yhteisemmiksi.
6. Viheryhteys
Kehitetään viheryhtettä Porokylästä Nurmесjärven rantaa pitkin Mikonniemeen asti.
7. Pyörätiet
Laaditaan kattavampi valaistus pyöräteille, sekä yhtenäinen kevyen liikenteen reitti Porokylästä aina itäkaupunkiin asti.
8. Palosolat
Keskitytään palosoliin viheralueina, ja luodaan niistä miellyttäviä jalankulku- ja kaupunkiympäristöjä.

Kohdesuunnitelma: Nurmeksen satama ja Pielisen rantapuisto

Kohdesuunnitelmasta

Kohdesuunnitelmassa haluamme keskittyä siihen että satama-aluetta ja Pielisen rantapuiston aluetta käytetään paljon ja ympäri vuoden. Pidämme alueen kasvillisuuden siistinä ja maltillisena, jotta maiseman kannalta oleelliset näkymät Pieliselle säilyvät. Säilytämme satama-alueen venevajat sekä muut pienemmät rakennukset, jotka määrittävät ranta-alueen rakennettua kulttuuriympäristöä. Kahvilan ympärille rakennutamme terassin, ja hiekkarantaa suurennetaan, jotta kohde on käytettävissä suuremmalle joukolle. Teemme alueesta miellyttävämmän lisäämällä kasvillisuutta sekä polkuja. Keskitymme myös toiminnallisuuteen kunnostamalla lentopallokenttää ja leikkipaikkaa, sekä lisäämällä satama-alueelle pieniä kojuja markkinoita tai muita myyjäisiä varten.

Kasvillisuuden alueella tulee kestää tuulista ilmastoa. Keskitymme tuomaan alueelle monia erilaisia lajeja jotta alue erottuisi joukosta ja lajien monimuotoisuus säilyisi. Suunnittelualue on melko tasainen, ja pyrimmekin säilyttämään sen sellaisena. Luomme alueelle kerroksellisuutta kasvillisuuden avulla. Polut pyrimme pitämään hyväkuntoisina ja esteettöminä. Pysäköinti-alueet säilyvät ennallaan.

Suunnitelmapakartta: sataman alue ja rantapuisto

Selite

- Istutusalue (pensaat, maantasokasvillisuus)
- Nurmipinta
- Niitty
- Hiekkaranta
- Valaisin
- Puusto

Tapahtumatori

Pysäköintialue säilyy laajuudeltaan entisellään

Venesatama, laiturit ja rantaprofili kunnostetaan

Leikkaus A

Uusi kesäterassi kahvilan yhteyteen

Uimaranta, laajennetaan

Oleskelualue

Leikkipuisto ja lentiskenttä sijoitetaan lähemmäs uimarantaa

Avattavat näkymät

Rantaniitty ja pitkospuut

Kosteikkoalue

100 m

1:2 000

Kantakartta ©Nurmeksen kaupunki

"Sataman tori" 1:500

Alueen materiaaleiksi valitaan kestäviä, luonnonmukaisia materiaaleja. Torikojut ovat puisia ja näin ollen kestäviä ja monivuotisia. Torialueen pintamateriaalina toimii monivärinen ladottu tiili, joka tuo kauniisti elävyyttä maisemaan, sekä erottaa torialueen puistoalueesta. Nurmikentille istutetaan pensaita ja kasveja, jotka kestävät tuulta hyvin. Kasveissa on myös lajikkeita, jotka kukkivat kesällä eri kuukausina, mahdollistaen kukkaloiston läpi kesän. Alueelle valitaan myös kasveja ja puita, joilla on kauniit syysvärit, esimerkiksi komeamaksaruohoa ja pihlajaa. Parkkipaikka pinnoitetaan asfaltilla. Laiturit ovat puisia.

50m

Venevaja

Torikoju

Nurmikkoa

Puu

Istutusalue

Monivärinen ladottu tiili

Puinen laituri

Parkkipaikka

Valaisin

Leikkaus A 1:200

Pielisen rantapuisto

Puiston polkujen pintamateriaalina toimii kivituhka. Ympäröivät nurmialueet mahdollistavat oleskelun kesällä. Vesirajalla kasvaa rantakasvillisuutta. Pitkospuut ovat suuria puulautoja. Pienillä niittyalueilla kasvaa Suomessa perinteisiä niittykasveja ja kukkia, kuten saniaisia, kissankelloa, ketoneilikkaa, purtojuuria jne. Puut ovat suurimmaksi osaksi lehtipuita, joista osa on uusia istutettuja puita, osa säilytettäviä suuria vanhoja puita, kuten mäntyjä ja koivuja. Istutusalueilla on lajikkeita, jotka tuovat alueelle kukkaloistoa ja syksyisin kauniita punertavia värejä.

Leikkikenttä

Hiekkaranta

Pitkospuut

Kivituhkapolku

Niittykasvillisuus

Istutusalue

Valaisin

Puu

Matalaa rantakasvillisuutta

50m

Maisemanhoito-ohje/ Pielisen rantapuisto ja uimaranta

Nurmeksen kaupungissa Pielisen rantapuisto on toiminnallinen ranta-alue, jossa yhdistyy venesatama, uimaranta ja rantapuisto. Alueella liikkuu päivittäin Nurmeksen asukkaita ulkoilemassa, ja kesällä hiekkaranta ja rantapuisto houkuttelee viettämään aurinkoista päivää. Satama-alueella on pieniä kojuja, jotka mahdollistavat toripahtumia ja markkinoita. Pienvenesatama houkuttelee matkailijoita ympäröiviltä alueilta, ja kahvila on sopiva paikka pienelle tauolle aurinkoisen pakkaspäivänä.

Aluetta tulee hoitaa, jotta viihtyvyys säilyy ja alue pysyy houkuttelevana ja mieluksena käyttäjille. Kasvien hoito edesauttaa niiden kunnossa pysymisen, kasvamisen ja kukoistamisen. Maisema pidetään avoimena, jotta näkymät Pielisen järvelle säilyvät.

Alueen kasvillisuutta hoidetaan kitkemällä istutusalueilta rikkaruohot ja levinneet kasvit. Pensaita ja puita harvennetaan tarvittaessa. Nurmikko leikataan ja hoidetaan. Niityt niitetään. Polut pidetään hyväkuntoisina ja turvallisina, ja pitkospuut tarkastetaan ja varmistetaan myös niiden turvallisuus. Kasvillisuus pidetään uimarannan läheisyydessä melko matalana ja riittävän harvana, jotta se ei varjosta liikaa. Uimarannan läheisyydestä ja puistoalueelta poistetaan kaikki myrkylliset kasvit, sillä koko alue on lasten käytössä.

Uimarannan varustukseen kuuluu myös kevytrakenteiset pukuhuoneet, jotka kunnostetaan tarvittaessa. Laitureita huolletaan ja kunnostetaan. Valaistusta korjataan kun on tarve, ja huolehditaan etenkin pimeinä kuukausina valaistuksen kunnosta.

Lähteet

Maisemaselvitys: Nurmest ja Valtimo. Tuotettu osana
Maisema ja alueiden käyttö- kurssia.

RT 97-10942 (Infra 66-710074) Uimarannat ja talviuima-
mapaikat

RT 89-11002 (KH 82-00468, Infra 22-710051) Pihojen pohja- ja päällysrakenteet

Valokuvat: Veikka Väinämö

Pohjakartat:Maanmittauslaitos, Nurmeksien kaupunki

Taiton taustagrafiikka ja logot: Aalto-yliopisto
<https://www.aalto.fi/en/brand-library#/visual-elements>

